

EUGEN COȘERIU ȘI FILOLOGII ROMÂNI CONTRIBUȚII DOCUMENTARE

LUMINIȚA FASSEL*

Text preluat (cu excepția reproducerilor) din volumul *Românii din afara granițelor țării. Iași-Chișinău: legături istorice*, Iulian Pruteanu-Isăcescu (coord.), Iași, Casa Editorială Demiurg, 2008, p. 357–364.

Cititorul lucrărilor coșeriene sau cel care i-a audiat prelegerile se poate întreba de ce acest lingvist atât de complex (teoretician, istoric al limbii, comparatist, funcționalist, lingvist al textului, într-o formulă: promotor al lingvisticii integraliste) nu a discutat sau nici măcar nu a citat reprezentanți ai lingvisticii românești, deși avea ca limbă maternă limba română și deși lingvistica românească are nume prezente în scrierile atâtor specialiști din afara spațiului lingvistic și geopolitic românesc.

Am mai lansat în fugă această chestiune (Fassel 2006), fără să înregistrez vreă reacție – după câte știu – așa cum m-aș fi așteptat. În articolul la care mă refer aici îmi puneam întrebarea dacă suportul pe care Eugen Coșeriu și-a construit o bună parte din teoriile lui lingvistice, plecând de la W. von Humboldt, de la Hermann Paul, de la H. Steinthal și de la G. von der Gabelenz, nu-l va fi preluat de la A. Philippide, șeful școlii filologice ieșene, format sub influența acestor învățați germani. Coșeriu a fost, e adevărat, doar un singur an student la Iași (1939–1940), dar atmosfera aproape mistic philippidiană care domnea în universitatea ieșeană și care, cel puțin până la generația mea, a anilor '60, a exercitat o specială înrâurire încă de la primele semestre de studenție sigur că o va fi trăit, dacă nu și mai intens ca noi, proaspătul student venit de la liceul din Bălți, pe care-l absolvise ca *primus inter pares*. De ce Coșeriu-savantul nu a pomenit niciodată numele lui Philippide în scrierile lui? Cele două volume din *Originea românilor* (Iași, 1925, 1928) se află și pe

* Universitatea din Jena, Germania.

rafturile, de altfel extrem de modest înzestrate, ale sectorului de limbă și literatură română din Biblioteca de limbi moderne a Universității din Tübingen. Îmi citez propriile cuvinte: „cele câteva încercări ale mele de a aborda o discuție cu Coșeriu pe tema școlii lingvistice ieșene au rămas fără răspuns, sau cu un răspuns ambiguu și grăbit, după care Profesorul trecea la alt subiect”¹ (Fassel 2006: 66).

Privitor la cealaltă întrebare, de ce Coșeriu nu va fi citat niciodată și autori români, revin la observațiile mele: „Cine străbate mai multe scrieri ale lui Coșeriu constată că, în general, trimerile la surse sunt date cu mare economie. Coșeriu se citează în primul rând pe el și apoi foști elevi, care-i duc mai departe ideile. În afara acestui cerc foarte restrâns, el mai lasă loc și unor foarte mari nume din științele umaniste ale lumii. Poziția lui era, astfel, aceea de la gigant la gigant, concesii făcând doar unora din foștii săi elevi” (*ibidem*).

În 1997, doi colaboratori apropiați ai lui Coșeriu de la Tübingen, Johannes Kabatek² și Adolfo Murguía, au scos o carte în multe privințe capitală pentru înțelegerea vieții și operei acestui lingvist renumit, șef de școală, cunoscută sub numele mai larg de Școala de la Tübingen³ sau, mai specializat, Școala de lingvistică integralistă. Cartea este, de fapt, transpunerea scrisă a unor lungi și bine structurate convorbiri purtate de cei doi cu Coșeriu și înregistrate pe bandă, adunate apoi sub un titlu ales dintre citatele date de Profesorul însuși, și anume din Platon: „Die Sachen sagen, wie sie sind...”⁴. Acest citat platonian reprezintă unul dintre *credo*-urile coșeriene, și anume respingerea inflației terminologice și a prolixității stilistice specifice lingvisticii actuale. În convorbirile cu cei doi amintiți mai sus, Eugen Coșeriu mărturisea ironic: „Despre acest lucru am vrut să scriu un articol cu titlul *De ce simplu, dacă merge și complicat*”⁵ (Kabatek, Murguía 1997: 243).

Revin la tema Coșeriu vizavi de lingvistica românească. Deși cu diferite ocazii, oral sau în scris, el s-a declarat discipol, nu direct, bineînțeles, al lui Aristotel, al lui Hegel, Croce și Pagliaro, în cartea amintită aici, provocat de întrebările celor doi, pomenește numele profesorilor săi de la universitatea ieșeană: Dimitrie Găzdaru pentru romanistică, Iorgu Iordan pentru filologie română, Petru Caraman pentru slavistică, G. Călinescu pentru estetică și critică literară, I.M. Marinescu pentru latină și Gheorghe Brătianu pentru istoria

¹ Privitor la relațiile personale cu Profesorul (folosesc intenționat scrierea cu majusculă), trimit la interviul pe care Eugenia Bojoga mi l-a luat și care a apărut sub titlul *Există nume în cultura lumii, care nu au nevoie de atribute superlative* (Bojoga 2006).

² Actualmente profesor titular al Catedrei pe care o ocupase Coșeriu.

³ A se vedea, prin analogie, și termenul „Școala de la Praga”, pentru cercetarea fonologiei.

⁴ În traducere: „Să spui lucrurilor pe nume” (Kabatek, Murguía 1997). Volumul conține și o listă a publicațiilor coșeriene care merge până în 1997. Coșeriu s-a stins din viață în anul 2002 (cf. Fassel 2002: 317–320).

⁵ Traducerea citatului îmi aparține.

Evului Mediu. Așadar, pentru lingvistică se menționează doi profesori: Găzdaru, „care mai târziu a emigrat în Argentina și mulți ani a fost în La Plata” (*ibidem*: 37), în timp ce Iordan, rămas în România, „a devenit mult mai renumit”, spune Coșeriu (*ibidem*). Mențiunea acestora este, așadar, ca foști profesori, nu și ca mentori ai săi. Față de cei doi, Coșeriu a nutrit aprecieri, dar și sentimente diferite.

Posed o scrisoare amplă (șapte pagini, format A4), în manuscris, pe care Dimitrie Găzdaru, fost profesor la Universitatea Catolică din Buenos Aires, mi-a trimis-o în 1985 și care este datată 18 august, pe vremea în care eu lucram la înregistrarea și prelucrarea fondului Gino Lupi, la Biblioteca Română din Freiburg. Îi scrisesem eu întâi, la rugămintea lui Virgil Mihăilescu, directorul și fondatorul Bibliotecii freiburghize, și-i spuseseam, printre altele, că, la Iași, numele său, ca și lucrarea sa fundamentală pentru studiul istoriei limbii române (Găzdaru 1929) au fost neîntrerupt menționate, atât în cadrul prelegerilor, cât și în cercetarea scrisă. În parte, Găzdaru știa aceste lucruri mai ales de la G. Ivănescu, cu care se aflase în dialog epistolar, ori de câte ori acesta reușea să iasă din țară (mutat pentru o vreme la nou-înființatele universități din Craiova și Timișoara, Ivănescu revenise la Iași la începutul anilor '70). Reproduc mai jos câteva pasaje ale scrisorii lui D. Găzdaru către mine, importante pentru tema pe care o discut aici⁶.

Buenos Aires, 18.8.1985

Dragă Doamnă Luminița,

Rândurile matală din Octombrie trecut au avut darul să mă transporte sufletește aidoma la Iași, după 44 de ani de cumplită absență, pentru că ai nemerit și o tonalitate stilistică adecvată depresiunii care îmi stăpânește întreaga ființă. Apoi te mai cheamă și Luminița, ca pe copila poetului Radu Gyr. [...]

M'au surprins – se înțelege foarte plăcut – rândurile prin care îmi comunică că numele meu a fost citat pozitiv, neîntrerupt, în toată perioada postbelică la Universitatea ieșeană. Știam că Ivănescu s'a comportat cu destulă prudență, mascând bine o indiferență față de existența mea activă peste graniță. Totuși a avut curajul să mă citeze în teza de doctorat. Știu din corespondența pe care o purta cu mine, atunci când trecea granița pela Congrese internaționale, că a suferit multe neplăceri. Îmi închipui că s-au petrecut lucruri pe care mata n'ai avut cum să le sezisezi. A fost o vreme când n'a fost apreciat cum se cuvine, dar el și-a căutat rezistența în

⁶ În fragmentele din această scrisoare și din cea redată *infra* s-au păstrat grafia și punctuația autorilor (*n.red.*).

conștiința lui fermă pe care a avut-o despre propria-i valoare. Îți citez o frază a lui dintr'o scrisoare mai veche: „Rămân cu convingerea că cei care greșesc astăzi față de mine, – oricât de umil și de nebăgat în seamă voiu fi –, își vor da sama mai târziu că au greșit”. [...]

Știu din ecourile ajunse până la mine, prin mijlocirea unui fost elev al meu (fost profesor la Florența), că uneori Iordan era nemulțumit de atitudinea românească a lui Ivănescu, dar se vedea nevoit să-l ocrotească. În 1971 Ivănescu a participat la un Congres în Canada, fiind însoțit de Dan Zamfirescu despre care știu că colaborează și la *Scânteia*⁷. Amândoi mi-au scris lucruri foarte importante. Ivănescu mă asigură că-i pot scrie fără grijă: „Să nu credeți cumva că, scriindu-mi, îmi veți crea în România o situație de suspiciune. Numai să nu criticați regimul”. Recent m'a informat că pregătește, spre a fi publicată de Academie, o expunere asupra lingvisticii din România și că va include un capitol despre activitatea mea (în țară și în Argentina). Să aibă atâta libertate față de vigilența exercitată de Iordan? Mai ales după ce acesta a înghițit o poznașă gălușcă cu doctoratul *honoris causa* acordat lui Coșeriu? În programul meu polemic se află prevăzută și această gălușcă, dar chestia e prea picantă ca să aștept până ce-i va veni rândul să o dau la tipar. De aceea am să anticipez aici câteva detalii care vor lămuri enigmatică comportare a lui Iordan față de Coșeriu.

Lumea din țară doria să cunoască ceva din antecedentele acestui fenomenal savant care venea din exil, dar cine ar fi îndrăsnit să-l derive din exilul anticomunist [...]? Pe de altă parte Iordan avea o nespusă teamă să nu se ajungă cumva cu antecedentele până la Profesorul Găzdaru. De aceea s'a meșterit un *curriculum* hibrid și fantezist, *ad usum* Iordani:

- Coșeriu a fost studentul lui Călinescu la Iași,
- Dar s'a simțit atras spre lingvistică.
- Sub îndrumarea și cu ajutorul lui Iorgu Iordan și Petre Caraman a obținut o bursă în Italia.
- În țară n'a publicat lucrări lingvistice.

În schemă, astea au fost punctele formulate de presa reseristă. Alte date fuseseră notate în raportul citit în ședința solemnă dela Universitatea din București. La câteva zile după aceea, intervievat la Cluj, Eugen Coșeriu a dat răspunsuri evasive ca nu cumva, probabil, să atingă susceptibilitatea lui Iordan. Fusesse întrebat despre *împrejurările care au concurat la formarea lui*, despre *studiile în Italia* și despre *mentorii spirituali* anteriori. Citez din răspunsul înregistrat de revista *Steaua* dela Cluj. No. 9 (1–15 Sept. 1971), p. 11: „Împrejurările au fost cele care m'au dus în Italia [...]. Mentori direcți

⁷ Tot ceea ce este subliniat în această scrisoare îi aparține lui Dimitrie Găzdaru.

n'am avut în realitate, ci mi-i i-am căutat. Deși mă ocup de o materie specială ca lingvistica, mentorii mei au fost Aristotel și Hegel”.

Timp de vreo 7 luni Iordan s'a culcat pe lauri, mândru că el a fost primul maestru al uriașului Coșeriu, până ce, pela Crăciunul din 1971, poșta a adus la București vol. 2 al revistei *Romanica* unde la pag. 87 se află următoarea notă autobiografică a lui Coșeriu. O redau în românește:

„Mă simt mișcat sufletește de faptul că pot vorbi în La Plata în fața primului meu profesor de *Lingvistică*. Am văzut aici prima mea lucrare publicată în Montevideo cu o dedicație care spune: „Primului meu maestru, celui care pentru prima dată a deșteptat în mine interesul pentru știința limbajului” care a fost Profesorul Găzdaru. Însă ceea ce el nu știe este că a deșteptat acest interes înainte încă de a-mi fi profesor, pentruca printr'o casualitate... în orașul unde eu studiam la liceu, el a ținut o conferință în 1937 despre tema, îmi aduc bine aminte, *Politeța, decența și limbajul*. Iar noi, foarte tineri, am asistat la conferință, o conferință între alte lucruri foarte agreabilă, și atunci mi-am zis: „Chestia pare interesantă; să vedem dacă ne putem dedica și la asta...”.

O mărturie asemănătoare a formulat Coșeriu în 1981, într'o ședință plenară a Congresului Național de Lingvistică din Argentina când, referindu-se la organizatori, i-a considerat condiscipoli: „pentru că în majoritatea lor au fost elevi ai Profesorului Găzdaru care de asemenea a fost și profesorul meu la începutul studiilor mele universitare” (vezi *Secundo Congreso Nacional de Lingüística, Actas*, vol. 1, San Juan, 1984, p. 37). Uitam să notez că Guvernul Argentinian declarase Congresul „de interes național”, invitând totodată ca participant de onoare „pe cel mai important specialist din lume”, adică pe Coșeriu.

Revin la Iordan care, pierzându-și cumpătul, a perpetrat o răsbunare nesăbuită contra lui Coșeriu, eliminându-l din lista lingviștilor români cu ocazia elaborării volumului *Lingvistica* pe seama Academiei în 1975. Chestiunea a ocazionat o polemică cu Al. Rosetti în *Studii și Cercetări Lingvistice*, XXVI (1975), 617–618, XXVII (1976), 311–312. Pentru acesta era o *enigmă* pirueta lui Iordan: *azi* îi acordă doctoratul h.c., iar *mâine* îl șterge din lista lingviștilor! Pe acelaș Coșeriu! Și va rămâne o *enigmă* până în ziua când voi apuca să public anume piese din corespondența mea. Anticipez și de data asta câteva detalii care s'au vânturat despre *bursa lui Coșeriu în Italia* și despre *lipsa de publicații înainte de a pleca la Roma*.

1. BURSA scornită de gazetarii reseriști a fost o simplă gogoasă umflată pentru a satisface orgoliul lui Iordan. În cursul polemicii (pag. 311), Iordan înșfacă lacom gogoșa și i-o servește, dichisită fals, lui Rosetti, spunându-i: „Fostul meu elev Coșeriu a plecat ca *membreu al Școlii române dela Roma* în Nov. 1940, fără să fi realizat până atunci vreo

lucrare”. Iordan prezintă lucrurile fals, știind că sunt false. Coșeriu nu avea titlul de membru al Școlii dela Roma pentru că: încă nu era cel puțin licențiat, nu fusese deci recomandat de Facultate și nici acceptat de Director. Eu eram în acea vreme Directorul Școlii Române dela Roma. Iordan cunoștea foarte bine aceste condiții fiindcă le experimentase în două rânduri pe piele oarecum proprie: în 1923, deși poseda chiar titlul academic maxim și fusese recomandat de Facultate ca membru la Școala Română dela Paris, N. Iorga în calitate de Director nu l-a acceptat, iar în 1937 același Iordan, de data asta ca Decan, a fost refuzat de Iorga, cu și mai mult brio, când s’a intentat trimiterea la Paris a lui Ivașcu. Despre acestea ne informează Iordan însuși în cartea lui Valeriu Mangu, *De vorbă cu Iorgu Iordan*, București, 1982, pp. 357–366. Incorectitudinea lui Iordan apare evidentă din rândurile anterioare. Nu-i superfluu să adaug că la pag. 366 tipul îmi atribuie mie oarecari *intrigi* contra lui Ivașcu pe lângă Iorga, certificându-le cu formula „Știu *sigur* că a fost Dimitrie Găzdaru”! Sigur este însă un singur lucru: că nici nu eram în Iași, ci la Roma, când Iordan a plănuit trimiterea lui Ivașcu la Paris, iar despre rest află abia acuma din cartea lui V. Mangu!

2. LUCRĂRILE lui Coșeriu, anterioare doctoratului h.c. Pentru nefericirea lui Iordan au existat, nu una ci două, apărute sub nasul lui Iordan. Una i-a publicat-o Găzdaru în revista *Arhiva* (anul XLVII, 1940, pp. 93–100), cu titlul *Material lingvistic basarabean*. A doua a apărut, după plecarea mea din țară, cu titlul *Limbă și folclor din Basarabia*, în *Revista Critică* a lui G. Pascu (Iași, 14, 1940, pp. 159–173). [...]

Duc o lipsă îngrijorătoare de știri despre Profesorul Mihăilescu⁸. Aștept oleacă de tihnă ca să-i scriu și să-i trimit ceva texte pentru tipar. Până atunci fii mata îngăduitoare și arată-i aceste rânduri. Vor urma completări.

Dorindu-Vă tot binele, îl rog pe Cel de Sus să Vă aibă în sfânta Lui pază.

Dim. Găzdaru

Această lungă scrisoare a fost însoțită și de copia unei scrisori a lui *Eugenio Coseriu* (păstrează grafia iscăliturii lui) din 20 octombrie 1957, care se adresează lui D. Găzdaru cu „*mult stimat și iubite Domnule Profesor*”. Și din această

⁸ De la fondarea de către el a Bibliotecii Române și a Institutului Român de la Freiburg, Virgil Mihăilescu a avut de luptat cu numeroși detractori din exilul românesc. Ultimii ani de viață i-au fost marcați de o adevărată campanie care a urmărit nu numai scoaterea lui din directoratul acelei instituții, pe care el o făcuse să funcționeze ca instituție de stat germană, ci și trecerea ei sub administrarea exclusivă a unei aripi a exilului românesc (Fassel 1989; Fassel 2001).

scrisoare reproduc aici un pasaj, din care reiese aprecierea pe care Coșeriu, profesor la Universitatea din Montevideo și devenit deja lingvist cunoscut, o avea față de fostul său profesor ieșean, nu numai în această calitate, ci și în aceea de cercetător. Iată ce-i spune Coșeriu fostului său profesor⁹:

Despre mine, într'un sens vă dau știri regulat prin trimiterea publicațiilor. Într'alt sens, multe aș avea de spus și de povestit, dar sper să vi le pot spune „a viva voce” și pe îndelete, venind la Buenos Aires, și asta cât de curînd. *Vreau însă să știți că admir foarte mult activitatea dvs. științifică și românească și că nu-mi explic cum puteți pridiți cu atîtea lucruri*¹⁰. Eu sînt cu totul copleșit de muncă și n'am răgaz nici duminica și sărbătorile ca să mă dedic puțin și familiei mele, acum atît de numeroase (am patru copii, trei fete și-un băiat, foarte frumoși și sănătoși tuspatru).

Din țară primesc vești regulat dela bietul Ivănescu, care-mi este foarte bun prieten. Zice că vrea să colaboreze cu mine la reforma lingvisticii (care are într'adevăr nevoie de o reformă esențială, după cum am arătat în parte în lucrările mele de pînă acum și voi arăta mai bine într'o lucrare despre *Sincronía, diacronía e historia*, care se află sub tipar¹¹. Însă colaborarea, trăind în lumi diferite, e greu de realizat: între altele, bietul Ivănescu a trebuit să aplice „învățătura” leninistă la istoria limbii române și acum încearcă să-l facă materialist (chiar dacă nu „dialectic”) și pe Philippide. După cîte mi-a spus Iordan la Oslo a avut totuși mult de suferit pentru că, cîcă „nu știe să rabde și să tacă”.

În sfîrșit – sper să vă revăd la Buenos Aires. Între timp, sărutări de mîni Doamnei iar Dvs. o caldă îmbrățișare dela

Eugenio Coseriu

Plicul adresat mie de D. Găzdaru mai conținea și copia a două fotografii făcute la Institutul de Filología Románica de la Universitatea Catolică din Buenos Aires în octombrie 1968, când Coșeriu, ca invitat, a ținut o conferință. Pe marginea copiei uneia dintre fotografiile, D. Găzdaru notează de mîna: „E. Coșeriu rostindu-și calitatea de fost discipol al meu”. Și cu aceasta se poate susține că școala lingvistică ieșeană, chiar dacă contactul direct cu ea a fost de scurtă durată, a avut o anume influență în formația lui Coșeriu, care nu poate fi

⁹ Coșeriu folosește vechea ortografie, cu *i* pentru *á*.

¹⁰ Această frază este subliniată în copia scrisorii trimisă mie de Găzdaru și pare a fi fost făcută din capul locului de Coșeriu.

¹¹ Titlul complet este *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico*, carte apărută la un an după această scrisoare, în 1958, la Montevideo.

trecută cu vederea, deși savantul nu a făcut din ea acea publică confesiune de credință pe care am fi dorit-o.

Privitor la întrebarea de ce, în scrierile sale, Coșeriu nu a menționat, dacă nu chiar discutat, filologi români, am putea afla o scurtă – și incompletă, de fapt – explicație în cartea lui Kabatek și Murguía, tipărită la Tübingen. Venind vorba despre lucrări coșeriene nepublicate, sau unele publicate și scrise pe teme mai ales ocazionale (volume omagiale, de exemplu), Coșeriu spunea: „Aceste teme ar fi avut nevoie de mai mult timp pentru redactare, dar era vorba despre volume omagiale dedicate mai multor români, iar eu m-am întrebat ce-aș putea scrie despre ei? Nu puteam discuta teoriile și părerile lor, fiindcă ar fi trebuit, în parte, să-i resping. De aceea am găsit de cuviință să face eu ceva pentru mai buna cunoaștere a limbii române în Vestul Europei” (Kabatek, Murguía 1997: 135). Se poate conchide de aici că lipsa unor referiri la filologi români în scrierile lui Coșeriu a fost nu rezultatul unei neglijări sau nerecunoașteri a acestora și nici a unei carențe de informare, ci evitarea conștientă a intrării în polemici care i-ar fi rănit mândria națională, pe care Coșeriu și-a păstrat-o până la capătul vieții, sau ar fi lezat personalitatea cuiva. Deși pe G. Ivănescu l-a considerat întotdeauna un foarte bun prieten¹² și deși îl socotea un lingvist de idei, fiindcă nu a fost de acord cu multe dintre ele, a preferat să nu-l citeze. Scrisoarea lui Coșeriu de mai sus e un document limpede în această privință. De altfel, referirile bibliografice în scrierile lui Coșeriu sunt în general minimale, așa cum am mai observat. Spirit foarte critic și temut, Coșeriu a evitat totuși polemicile, care contribuie adesea la popularitatea mai ales a celor mărunți. El venea cu o noutate pe care și-o construia pe propriul său sistem, fără să-l demoleze pe al altuia. În puține ocazii a citat câteva nume de lingviști români contemporani, dar numai fiindcă aceștia scriseseră despre el sau dăduseră dovadă că-i înțeleseseră teoriile – spre deosebire de cei foarte mulți care nu le înțeleseseră –, nevoind să se coboare a le răspunde în scris. Din partea lui Coșeriu a fost un pur gest de curtoazie, fals interpretat de alți filologi, care au avut impresia unor notări subiective din partea lui Coșeriu, ceea ce sigur nu i-a stat în intenție.

Fără îndoială, Coșeriu și-a dorit receptarea operei sale în România ca semn de recunoaștere și recuperare a „fiului rătăcitor”. Că această receptare are și fireștile ei erori (de înțelegere a textului, de traducere, de aplicare la materialul limbii), acest lucru i s-a întâmplat pe mai multe meridiane ale globului pământesc. Dar și aici Coșeriu a dovedit o superioară înțelegere, citându-l pe Takashi Kamei, care venise cu observația că, așa cum receptarea lui Saussure s-a făcut la 30 de ani după dispariția acestuia, iar cea a lui Roman Jakobson la 50 de ani după publicarea primelor lucrări, tot astfel și pentru receptarea lui Coșeriu poate să treacă multă vreme (*ibidem*: 264).

¹² O spune *expressis verbis* (Kabatek, Murguía 1977: 146).

Un singur lucru îmi pare regretabil, de nerecuperat, și o spun ca martoră a acestei in justiții istorice, pentru care nici Profesorul nu a avut cel mai bun concept (deși îl gândea) și de care nici universitățile românești nu s-au preocupat serios. Mă refer la importanta bibliotecă a lui Coșeriu. Prin grija profesorului Johannes Kabatek, această bibliotecă a trecut în proprietatea Universității din Tübingen. La dispoziția publicului interesat stă însă numai așa-numita Arhivă Coșeriu, care ține de catedra de romanistică de la Tübingen. Aceasta constă doar din publicațiile coșeriene sau despre el, la care se adaugă și multiplele texte inedite ale sale.

Cea mai mare parte a bibliotecii lui Coșeriu rămâne însă *sine die* în subsolul clădirii. Lipsa de spațiu la biblioteca Facultății, dar și lipsa de personal, angajat pentru înregistrare, sunt perspective îngrijorătoare. Cartea românească din biblioteca lui ar fi aici, la Tübingen, necesară, dacă studiul limbii române nu ar cunoaște declinul actual și dacă, atât cât se mai predă română, acest studiu nu s-ar afla în mâinile unor amatori în ale romanisticii. Cartea străină însă, superfluă în mare parte aici, ar fi fost atât de utilă unui centru universitar românesc. Iată așadar un deziderat, care s-ar putea împlini și postum, deși nu fără multă osteneală. În convorbirile purtate cândva cu Profesorul, în care atinsesem și această temă, nu am observat nicio împotrivire. Poate că o Românie europeană ar avea resurse și pentru o asemenea soluție.

BIBLIOGRAFIE

- Bojoga 2006 = Eugenia Bojoga în dialog cu Luminița Fassel, *Există nume în cultura lumii, care nu au nevoie de attribute superlative*, în „Sud-Est cultural” (Chișinău), nr. 3, p. 95–109.
- Coseriu 1958 = Eugenio Coseriu, *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico*, Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias, Montevideo.
- Fassel 1989 = Luminița Fassel, *Ein Freund der Donauschwaben. Zum Tod von Virgil Mihăilescu, dem Begründer der Rumänischen Bibliothek*, în „Der Donauschwabe” (Aalen), 5.03.
- Fassel 2001 = Luminița Fassel, *Istoria Bibliotecii Române din Freiburg reflectată în corespondența Virgil Mihăilescu – Hans Diplich (1954–1978). Un capitol de relație culturală româno-germană*, în „Vatra” (Târgu Mureș), 9/10.
- Fassel 2002 = Luminița Fassel, *Gedanken zum Tod von Eugenio Coseriu*, în „Südostdeutsche Vierteljahresblätter” (München), 4.
- Fassel 2006 = Luminița Fassel, *Latinitate vs. romanitate și raportul continuitate vs. discontinuitate. Din nou despre latina vulgară*, în „Studii de literatură română și comparată” (Timișoara), vol. XXII, *Filologie – 50 (1956–2006)*, Editura Universității de Vest.
- Găzdaru 1929 = Dimitrie Găzdaru, *Descendenții demonstrativului latinescului ille în limba română*, Iași, Viața Românească.

Kabatek, Murguía 1997 = Johannes Kabatek, Adolfo Murguía, *Die Sachen sagen, wie sie sind... Eugenio Coseriu im Gespräch*, Tübingen, Gunter Narr Verlag.

Mangu 1982 = Valeriu Mangu, *De vorbă cu Iorgu Iordan*, București, Editura Minerva.

EUGENIO COSERIU AND THE ROMANIAN PHILOLOGISTS. BIBLIOGRAPHIC CONTRIBUTIONS

ABSTRACT

The article focuses on the complex relationship between Eugenio Coseriu, one of the most important Romanian (Moldovan) linguists, who for most of his active years lived in exile in the free world until his death in 2002, and his fellow linguists back home, who were subjects of the communist regime which distorted the professional life of individuals, as it distorted everything in Romanian society in the last half of the 20th century. A rather intriguing situation attracts a researcher's curiosity: why did Coseriu, who was a native Romanian speaker and a Romanistic studies scholar, make little, if any, reference in his works to the Romanian linguistic school or to his contemporary Romanian colleagues? Based on some unpublished correspondence, either that sent by Coseriu himself or those containing topics related to him, such as a letter written by D. Găzdaru, a former teacher of Eugenio Coseriu, we can infer that he did it purposely. On the one hand, he was very much aware that it was impossible to establish a professional dialogue among individuals belonging to opposing political sides. When scholars are forced to become soldiers and Lenin is brought into linguistic controversies as the supreme judge of truth, one seeks dialogue elsewhere. Conversely, by avoiding a linguistic debate with his Romanian colleagues, the fiercely polemist Eugenio Coseriu escaped hurting their professional pride. Even when he was well aware of their theories and disagreed with them, as happened with his friend G. Ivănescu, Coseriu did not challenge them. As a result, both sides officially pretended to ignore one another.

Considering the importance of Eugenio Coseriu's cultural legacy, it is hard to understand why, after his death, his library (a source of scientific breakthroughs) has remained hidden in the basement of the Tübingen University. Maybe in the new European context, Romania will find new means to make good use of this valuable resource.

Keywords: *Eugenio Coseriu, Dimitrie Găzdaru, Iorgu Iordan, Gheorghe Ivănescu, linguistics, Romance languages, communist Romania, political distortions in scientific life, Coseriu legacy.*